

Bevarande och återupprättande av kulturarvet i mötet med katastrofer

I Tokyo på The Mori Art Museum öppnade i oktober en stor internationell konstutställning med rubriken ”*Catastrophe and the Power of Art*”, *What art can do in chaotic times where the future is uncertain*”. Ett av utställningens flera syften är att med konstens hjälp belysa hur katastrofer påverkar vårt samhälle och oss som individer men även att ingjuta hopp och visa den kraft som historien bär många bevis på och vilken vuxit fram under återuppbyggnaden av det raserade eller hur det i spillrorna kan skapas något nytt och kanske bättre och mera hållbart än det som gått förlorat. Självklart kan dock aldrig förlusten av nära och kära transformeras på samma sätt.

På utställningen i Tokyo presenteras bland flera konstnären Yoko Onos omfattande verk ”Refugges boat” skapat för Macedonian Museum of Contemporary Art, Thessaloniki, Grekland år 2016 mot bakgrund av de stora flyktingströmmarna som sökte sig från blodiga konflikter till Europa. Vi möts av ett helt vitt rum, en kub: golv, väggar och tak fyllda med graffitti och i fokus är en liten blå eka uppkastad. På väggarna ovan graffittin en blå linje likt horisonten ur vilket ett enda ord frigjort sig ur kaoset. Där står H O P E.

Vår värld har alltid drabbats av katastrofer båda av den plötsliga karaktären eller av den mera långsamma nedbrytningstypen såsom bland annat klimatfrågan utgör. Varje tid och situation finner sitt förhållningssätt och på Island i Reykjavik under dagarna 26- 28 september väljer det Nordiska konservatorförbundet Island att ställa sig frågan, hur kan vi förbereda oss på bästa sätt och vad kan vi lära av katastrofer, i uppgiften att förvalta vårt kulturarv.

Till konferensen kommer ett 120-tals besökare och talare främst från Norden men även från Kanada och USA. Alla med historier om hur gör eller gjorde vi vilket generöst delas. Som alltid har katastrofen flera ansikten såsom översvämning, brand, vulkanutbrott, jordbävningar, skyfall, vandalisering eller jordskred bland många fler. Gemensamt i de flesta fall av katastrofer är förklaringen klimatförändringar och vittnesmål om den blottade utsattheten. Att berätta, samtala och att ordna upp, förebygga för framtiden är en viktig del i återhämtningen för att med trygghet kunna blicka in i framtiden. Ordandet blir en nödvändighet för en civiliserad tillvaro, men också en besvärjelse mot att inget/ingen skall kunna hända/göra detta mot oss igen. Det är varje flygpassagerare varse efter 9/11 2001.

Råden, under konferensen, för vad vi kan göra innan och efter är många för att bevara kulturarvet. Sammanfattningsvis är det dom klassiska: gör riskanalyser anpassade verksamhetens uppdrag, samarbeta, skapa dynamiska arbetsgrupper med olika kompetenser, bygg säkra och långsiktigt hållbara fastigheter och placera dem klokt i landskapet, skaffa de bästa tekniska skydd och utrustning som ryms i budget vidare tänk efter före. Utarbeta rutiner, skapa dokument vilka revideras kontinuerligt, ha återkommande runda-bord-samtal och tala er igenom olika scenarier vilka belyser behovet av funktioner, rutiner och utrustning både inom och utom den egna organisationen. Arrangera återkommande workshops med rollspel för olika scenarier liknande rollspelen vid brandövningar. Ta del av de prognoser som årligen presenteras inom klimatforskning. Använd redan etablerade organisationer vilkas främsta uppgifter är att hantera kriser och glöm inte alla hängivna volontärer vilka gör ovärderliga insatser. Arbeta strategiskt med både i det lilla och i det stora i möjligaste mån. Inventera och städa. Allt får betydelse då effekterna av oönskade plötsliga händelser eller mera långsamma

nedbrytningsprocesser är gränslösa. Minns även att människor i kris kan befinna sig i chock och ha svårt att fatta beslut och behöva hjälp under katastrofenens första 24 timmar. Dessa första timmar har stor betydelse för återuppbyggandet. Men absolut viktigast är hoppet, vetskapen och erfarenheten om att något bra kan byggas upp ur den svåra förlusten. På Ground zero finns idag i de tidigare affärsdistrikten ett museum som en bland många manifestationer av detta. Konferensen på Island presenterade flera sådana exempel. Sammanfattningen är att som alltid när det gäller det oväntade att vara förbered och odla goda nätverk.

Stort tack till syskonen Märta, Gunnar och Arvid Bothén och dess stiftelse som generöst möjliggjort mitt deltagande i konferensen i Reykjavik och min arbetsgivare Göteborgs konstmuseum som tillgängliggjort tid för kompetensutveckling. Så stimulerande även med alla möten med konservatorer och andra närliggande professioner med sina samlade erfarenheter och specialkunskaper. En eloge till Nordiska Konservatorsförbundet Island för ett gediget konferensprogram på en sagolik vulkanisk ö ute i Atlanten.

Konservator vid Göteborgs konstmuseum, Petra Waern